

Lausunto vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain muuttamisesta laaditusta hallituksen esitysluonnoksesta

Osana kansallista palveluarkkitehtuuria valtiovarainministeriö käynnisti perustellusti hankkeen vahvan kansallisen tunnistamisratkaisun aikaansaamiseksi. Nyt laadittu hallituksen esitysluonnos sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain muuttamiseksi on hyvä pohja oikeaan suuntaan.

Sitran mukaan sähköisen identiteetin tulee olla valtion takaama kansalaisen perusoikeus samalla tavalla kuin passi ja henkilökortti ovat viranomaisen myöntämiä virallisia todistuksia haltijansa henkilöllisyydestä. Viranomaisen on tällöin tarvittaessa huolehtinut ensitunnistamisesta. Vastaavasti sähköistä asiointia ja henkilöllisyyden todistamista varten valtion on tarjottava kansalaisille jokin väline, kuten sirullinen passi ja/tai muu.

1 Luottamusverkosto ja tunnistuspalvelujen tuottajat

Hyvää esityksessä on luottamusverkoston rakentaminen tunnistuspalvelujen tuottajien välille, mikä helpottaisi toteutuessaan sähköisten palveluiden tarjoajien ja käyttäjien arkea.

Esityksessä korostetaan myös markkinaehtoisten tunnistuspalveluiden aikaansaamista. Ottaen huomioon Suomen markkinoiden pienuus uusia tunnistuspalveluiden tarjoajia tuskin syntyy. Tunnistusvälineiden osalta tilanne on toinen ja uudet toimijat ja uudet tekniset ratkaisut ovat tervetulleita.

Esityksessä lähdetään siitä, että nykyiset Tupas-tunnisteet voivat jatkaa luottamusverkostossa elinkaarensa loppuun asti, ellei EU sääntelystä muuta johdu. Samanaikaisesti kuitenkin tuodaan esille skenaarioita, joista käy ilmi vaihtoehto, että pankit Tupas-tunnisteineen voivat muodostaa suljetut omat tunnistamisjärjestelmänsä. Tällainen erkaantumiskehitys ei olisi suotavaa, koska näin vaarannetaan monen julkisen palvelun tunnistautumismahdollisuudet ainakin aluksi. Siksi olisi suotavaa, että alusta lähtien olisi selkeää, miten sitoutuneita nykyiset tunnistamispalvelujen tarjoajat ovat tulemaan mukaan luottamusverkostoon ja miten ylipäättänsä voidaan edetä nykyisestä tilanteesta uuteen sopimusmenettelyyn vaarantamatta olemassa olevien sähköisten palveluiden käyttöä.

2 Sähköisten palvelujen tarjoajat eli tunnistuspalvelujen hyödyntäjät

Sähköisten palveluiden tarjoajien osalta vähenisi sopimusten teko lukuisten tunnistuspalveluja tarjoavien tahojen kanssa, joskaan se ei helpota välittömästi niitä, jotka sopimukset ovat jo tehneet, ellei sopimuksia uusita lain muutoksen johdosta. Tavoiteltavaa olisi, että lain tultua voimaan vahvaa tunnistamista tarjoavien tahojen kesken palveluntarjoajat voisivat kilpailuttaa kustannustehokkaimman tunnistamispalvelun, muuten hallituksen esitysluonnoksessa mainittua kustannussäästöä ei synny eikä voida puhua markkinaehtoisuudesta. Kilpailutuskin pitäisi voida tehdä useamman sähköisen

palvelun tarjoajan yhteishankintana, muutoin kilpailutuksesta tulee uusi raskas vaihe. Esityksestä ei käy ilmi voiko uudistettavalla tunnistuksen ohjauspalvelulla olla tällaista roolia.

3 Kansalaiset ja ammattilaiset

Sähköisiä palveluita käyttävien kansalaisten osalta tilanne esityksen mukaan selkiytyisi, kun kansalainen voisi toimia kaikissa vahvaa tunnistusta vaativissa palveluissa yhdellä ja samalla tunnisteella, vaikka palveluiden käyttäjällä voisi hänen niin halutessaan olla samanaikaisesti käytössä useampia tunnistusvälineitä. Hallituksen esityksestä ei kuitenkaan ilmene, miten mallissa voidaan taata kansalaisille tasavertaisesti tunnistautumismahdollisuudet ilman kaupallisia, asiakkuuteen pohjautuvia sitoumuksia. Asia toki todetaan, mutta jää selkeää ratkaisua vaille.

Niin ikään esityksessä on kokonaan mitätöity HST-kortti tunnistusvälineenä. Realismia kuitenkin on, että korttia tullaan käyttämään tunnistusvälineenä monessa tehtävässä eli sadoilla tuhansilla henkilöillä (virkamiehet, terveydenhuolto, tulevaisuudessa myös sosiaalihoito yms.) todentamaan henkilön oikeutta toimia tietyssä roolissa. Näin ollen herää kysymys, eikö olisi kustannustehokasta ratkaista henkilön sähköinen identiteetti päivitetyllä HST-kortilla, minkä päälle roolit ja käyttövaltuudet voitaisiin rakentaa.

4 Kustannukset eriteltävä selkeästi

Esityksessä on käsitelty monesta eri näkökulmasta kustannuksia ja niiden maksajia myös verrattuna nykytilanteeseen. Kuitenkin kustannuksia ja perittäviä maksuja olisi voinut kuvata selkeämmin ryhmiteltynä esim. sähköisen identiteetin varmentaja, tunnistuspalvelun tarjoaja, sähköisen palvelun tarjoaja ja sähköisen palvelun käyttäjä, jolloin olisi voinut avoimesti todeta, mitä mikin taho maksaa ja laskuttaa, vaikka tunnistamispalvelun ja välineiden tarjoajien hinnat muotoutunevat vasta markkinoiden kautta.

5 Käsitteet kuntoon

Edelleenkin esitysluonnoksessa on paikoitellen käsitteitä kuten tunnistamista ja tunnistamisvälinettä käytetty synonyymeina. Esitysluonnos on muutoinkin hiukan sekava, ehkä erilaisella ryhmittelyllä ja käsitteiden määrittelyllä moni asia avautuisi lukijalle paremmin.

6 Aikataulu?

Kaikille osapuolille olisi tärkeää selkeän näkemyksen esittäminen toimeenpanon aikataulusta ja vaiheistuksesta siitakin huolimatta, että taustalla asiaa sotkee EU:n eID asetusta. Kansallisesti olisi kuitenkin syytä edetä mahdollisimman nopeasti, jotta voitaisiin turvata verkkopalvelujen käyttö ja uusien palvelujen synty sekä palvelujen laajentuminen. Tämän jälkeen olisi perusteltua yhteistyössä esim. Viron kanssa viedä EU:n eIDAS käsitteleviin työryhmiin osaamista ja kokemusta omista ratkaisuksista, ja estää mahdollisten ei-järkevien ratkaisujen syntyä.

7 Valtuutusten ja roolien hallinta

HE ei käsittele valtuutuksia eikä rooleja vaan sitä kokonaisuutta valmistellaan erikseen. Iso puute esityksessä kuitenkin on, ettei tunnistamisratkaisun yhteyttä valtuutusten, suostumusten ja roolien hallintaan tuoda esiin. Näitä ratkaistaessa,

päätetään myös mm. tunnistamisratkaisun esteettömyys. Sähköinen identiteetti kuuluu kaikille. Sähköisten palvelujen tarjoajat asettavat vaatimukset, ketkä palvelua voivat käyttää ja mitä oikeustoimikelpoisuus tai käyttöoikeus missäkin palvelussa edellyttää, ts. miten esim. alaikäiset tai vailla oikeustoimikelpoisuutta olevat voivat toimia tai miten heidän puolestaan voidaan toimia.

Antti Kivelä
Johtaja, Sitra